

ANDA VE ANDAN SÖZCÜKLERİNİN ESKİ OĞUZ TÜRKÇESİ METİNLERİNDEKİ ANLAMLARI ÜZERİNE

ON THE MEANINGS OF THE WORDS ANDA AND ANDAN IN THE OLD OGHUZ TURKISH TEXTS

Burhan BARAN*

Öz

Eski Türkçede 3. tekil kişi / işaret zamiri, an'lı şekliyle ad durum eklerini almıştır. Bu çekim şekli Eski Oğuz Türkçesi döneminde devam etmiştir. Bu dönemde o / ol zamiri ad durum ekleriyle anı ana, anda, andan anun şekillerinde kullanılmıştır. Bu çekimlerden farklı anlamlar içermesi açısından özellikle anda ve andan sözcükleri dikkati çekmektedir. Anda ve andan sözcükleri, o / ol zamirinin bulunma ve ayrılma durumu eklerini almış şekilleri olmakla birlikte cümlelerdeki bağlamlarına göre kişi, nesne veya yer bildirdiklerinde zamir; zaman ve sebep bildirdiklerinde zarf olabilmektedir. Bu iki sözcüğün çok anlamlı olma özelliğini Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde görmek mümkündür. Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde anda sözcüğü orada, onda, oraya, o zaman, ona; andan sözcüğü ise ondan, ona, sonra, ondan sonra, ondan ötürü, oradan, onunla anlamlarıyla kullanılmaktadır. İşte bu makalede anda ve andan sözcüklerinin çok anlamlılığına dikkati çekmek için Eski Oğuz Türkçesine ait bazı eserler taranmak suretiyle bu sözcüklerin tespit edilen anlamları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *anda* ve *andan* Sözcükleri, Çok Anlamlılık Özelliği, Eski Oğuz Türkçesi.

Abstract

Third person singular / demonstrative pronoun in old Turkish received case suffixes as *an*. This type of inflection continued in the Old Oghuz Turkish period. In this period, the pronoun *o / ol* were used as *anı*, *ana*, *anda*, *andan* and *anun* with case suffixes. Among them, the words *anda* and *andan* in particular draw attention as they contain different meanings. While the words *anda* and *andan* are forms of the pronoun *o / ol* with location and ablative case suffixes, they can become pronoun when indicating person, object or location, and adverb when expressing time and cause or reason. Polysemic aspect of these two words can be seen in the texts written in the Old Oghuz Turkish. Texts written in this language use the word *anda* to refer to *orada* (in there), *onda* (therein), *oraya* (there), *o zaman* (then) and *ona* (thereto), and the word *andan* to mean *ondan* (therefrom), *ona* (thereto), *sonra* (after), *ondan sonra* (thereafter), *ondan ötürü* (therefore), *oradan* (wherefrom) and *onunla* (whereit). To highlight the polysemic aspect of the words *anda* and *andan*, this paper discussed the identified meanings of these words by analyzing certain works written in the Old Oghuz Turkish.

Keywords: The Words *anda* and *andan*, Polysemy, Old Oghuz Turkish.

1. Giriş

Eski Türkçede 3. tekil kişi / işaret zamiri, an'lı şekliyle ad durum eklerini almıştır. Bu çekim şekli Eski Oğuz Türkçesi döneminde devam etmiştir. Eski Oğuz Türkçesinde o / ol zamiri ad durum ekleriyle anı ana, anda, andan, anun şekillerinde kullanılmıştır. Bu çekimlerden çok anlamlı olmaları açısından özellikle anda ve andan sözcükleri dikkati çekmektedir. Metin incelemelerinde bu iki sözcük genel olarak zamir sınıfında incelenmektedir. Ancak, geçtikleri cümlelerde kişi ve yer bildirdiklerinde zamir, zaman ve sebep bildirdiklerinde zarf sınıfında incelemek daha uygun olacaktır.

Anda ve andan'ın Eski Türkçedeki kullanılışları hususunda araştırmacılar şunları belirtmektedir: Gabain, Eski Türkçede 3. tekil kişi zamiri ol'un bulunma-ayrılma halinin anta, anda; ayrılma halinin antın, andın olduğunu belirtir. Araştırmacı, antada için "oradan, ondan" antın, andın için "oradan" anlamlarını verir (2000, 68).

Tekin, Orhon Türkçesinde bu ve ol olmak üzere iki işaret zamiri olduğunu belirterek bunların bulunma-çıkma durumunu bunta, anta olarak verir. Araştırmacı yer zarfları başlığı altında anta'yı "orada, o yerde" anlamlarıyla örneklendirir (2003, 121, 141).

Eraslan, Uygurcada ol zamirinin yalnızca yalın halinin kullanıldığını, hâl eki alma durumunda zamirin "an" kökünün kullanıldığını belirtir. Ardından ol zamirinin bulunma ve çıkma hâli olarak anta ve anda zamirlerini örneklendirir. Araştırmacı, Uygurcada zamirin çıkma hâli antın ve andın şekillerinin

*Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi.

yaygın olmadığını, çıkma halinin yaygın şekilde bulunma-çıkma hâli ile karşılandığını belirtir (2012, 245-247).

Anda ve andan sözcükleri küçük ses farklılıklarıyla ve anlam genişlemesiyle Eski Türkçeden Eski Oğuz Türkçesine geçmiştir. Tarama Sözlüğü'nde **anda** için 1. Orada 2. Onda, o hususta, o mevzuda 3. Oraya 4. O zaman; **andan** için 1. Ondan 2. Ona 3. Sonra, ondan sonra 4. Ondan ötürü 5. Oradan 6. Onunla anlamları verilmiştir (TARS: 132-143). Bu çalışma için taranan eserlerde anda'ya Tarama Sözlüğü'nde verilen anlamlara ek olarak bir örnekle "ona" anlamı da tespit edilmiştir. Tarama Sözlüğü'nde andan için verilen 6 anlamdan 4'üne taranan eserlerden örnekler tespit edilirken ona ve onunla anlamlarına örnek tespit edilememiştir. Bu iki anlam için Tarama Sözlüğü'ndeki örnekler alınmıştır.

Bu çalışmada Eski Oğuz Türkçesi dönemine ait bazı eserler taranmış, anda ve andan sözcüklerinin geçtikleri cümlelerde kazandıkları anlamlar tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin anlamları tasnif edilerek geçtikleri cümlelerin günümüz Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Anlamların sıralanmasında, Tarama Sözlüğü'ndeki sıralama esas alınmıştır. Örnekler, eser adları için yapılan kısaltmaların alfabetik sırasına göre dizilmiştir.

2. Anda Sözcüğünün Eski Oğuz Türkçesi Metinlerinde Kazandığı Anlamlar

Taranan metinlerde anda sözcüğünün "orada, onda, oraya, o zaman, ona" anlamlarına geldiği tespit edilmiştir. Bu anlamlardan ilk sırayı "orada" almaktadır. Tarama Sözlüğü'nde yer almayan "ona" anlamı ise bir örnekle tespit edilmiştir. Anda sözcüğü, zaman bildirdiğinde zarf; kişi, nesne veya yer bildirdiğinde zamir görevindedir. Bu sözcüğün anlam bakımından tasnifi ve geçtiği örnek cümlelerden bazıları aşağıda sunulmuştur:

1. Orada:

"Asi suyunun kıranına kondılar, haymeler, barigahlar kurdılar, ol gice **anda** karar eylediler." (FŞ: 180b6-8) = Asi Nehri'nin kıyısına konakladılar, çadırlar kurdular, o gece **orada** kaldılar.

"Ol kişi budur kim gezer bir hoş yir bulıcak **anda** eglenür karar kılar." (KG: 101a3-4) = O kişi budur ki gezer, güzel bir yer bulunca **orada** kalır, yerleşir.

"Ol denizdür kim Nuh kavmını **anda** helak eyledi." (MİR: 143-a4) = O denizdir ki Nuh kavmini **orada** yok etti.

"Birkaç gün **anda** bulduğı kutı yidi." (MT: 8b6) = Birkaç gün **orada** bulduğı yiyeceği yedi.

"Bu alem şekerine benzemez ol / Sebildür cümleye **anda** şeker bol" (RN: 46v3) = O bu dünyanın şekerine benzemez, herkese sebildir, **orada** şeker boldur.

"Ayda bir kez Yusuf ol yoldan geçer / Zelha dahı oturur **anda** naçar. (SFYZ: 2863) = Yusuf, ayda bir kez o yoldan geçer, Zeliha da çaresiz bir şekilde **orada** oturur.

"Yanında yatur nukl u elma vü nar / Dahı her ne ister isen **anda** var" (SN: 504) = Yanında çerez, elma ve nar bulunmaktadır, başka her ne istiyorsan **orada** vardır.

"Burak gelmiş, görürem **anda** turmuş." (ŞHM: 26) = Burak gelmiş **orada** durmuş, görüyorum.

"Biraz eglendi vü önlendi **anda** katı argun idi dinlendi **anda**." (ŞHŞ: 1149) = **Orada** biraz oyalanıp kaldı, çok yorgun idi, **orada** dinlendi.

Yolda meger var-ıdı bir key ağaç / Yakub **anda** otururdu şusuz aç. (ŞHYZ: 132) = Meger yolda büyük bir ağaç vardı, Yakub **orada** aç susuz otururdu.

Zelha eydür senüj Tanrı'n kandaş / Yusuf eydür kanda dersen **andadır**. (ŞHYZ: 441) = Züleyha senin Tanrı'n nerededir, dedi. Yusuf nerede dersen **oradadır**, dedi.

"Eger düşde göklere çıksa ve **anda** otursa Hicaza vara." (TAB: 21a19-20) = Eğer düşünde göklere çıkıp **orada** oturursa Hicaz'a gidecek (demektir).

"Benim arşım barabarında bir haremim vardur, **anda** benim için bir ev yap." (TİK: 38b9) = Benim arşımın yanında haremim vardır, **orada** benim için bir ev yap.

"**Anda** hurma ağacı varıdı." (TİK: 139b5) = **Orada** hurma ağacı vardı.

"Bular külli ol nar-ı katiat ehlidür ki **anda** muhalled kalırsalar." (TL: 8b10) = Bunların tümü o cehennem ehlidir ki **orada** ebedi kalacaklar.

"Adem uçmakdan çıkduğında ol tağa indi ve **anda** çok göz yaşların dökdi." (TM: 30a7) = Adem, cennetden çıktığında o dağa indi ve **orada** çok ağladı.

"Zümürüd madeni Kus'dan ve İsvan'dan öte on günlük yol durur ve **anda** zümürüdün madenleri çok durur." (TM: 45a7-8) = Zümrüt madeni Kus ve İsvan'dan ileri on günlük yoldur ve **orada** zümrüt madeni çoktur.

2. Onda:

“Depindi baş açık cismi uryan / Ne baş korkusu kalmış **anda** ne can.” (FŞ: 69b13) = **Onda** başının kesilmesi ve canını yitirmesi korkusu kalmamış bir vaziyette kalkansız ve zırhsız bir biçimde hücum etti.

“Ol ilim içinde kim amel yok **anda** hayr yok ve ol namazda kim huşu olmaya **anda** hayr yok.” (KG: 111a11-12) = O ilim ki uygulaması yapılmıyor **onda** hayır yok ve o namaz ki huşu içinde kılınmıyor **onda** hayır yok.

“Anun emriyle şu sivrisinek / Kim **anda** ne kuvvet var u ne enek / Bilürsin ki Nemrud’u kahr eyledi / Ana tatlı dirligi zehr eyledi” (SN: 79) = Onun emriyle şu sivrisinek -ki **onda** ne güç var ve ne çene kemiği-bilürsin ki Nemrud’u kahredip ona tatlı hayatı zehir etti.

“Beni Ademün kerametleri **andadur** ki ol sabr u ihsandır.” (TL: 17a8-9) = İnsanoğlunun kerametleri **ondadır** ki onlar (o kerametler) sabır ve ihsandır.

3. Oraya:

“Kalın Oğuz ellerinde dernek varımış, **anda** vardum.” (DK: 130b10-11) = Güçlü Oğuz illerinde şölen varmış **oraya** gittim.

“Müsülmanlar, Ekremenün yasın itdiler, namazın kılıp **anda** defnيتدiler.” (FŞ: 194b1) = Müslümanlar Ekreme’nin yasını tuttular, namazını kılıp **oraya** defnetteler.”

“Maslahat görürsen gel **anda** varalum.” (MT: 2b11) = Uygun görürsen gel **oraya** gidelim.

“Can evini ol almışdur ayruk ne sığar **anda**” (RN:176r6) = Can evini o almıştır, artık **oraya** ne sığar? (Artık gönlüme ondan başka hiç kimse giremez.)

“Varup nakkaşı **anda** getürdiler / Kamu yarguya begler oturdular” (SN: 2764) = Gidip nakkaşı **oraya** getirdiler, bütün beyler onu yargulamak için oturdular.

“Beytü’l-Mukaddes’ün şarki cihetinde Lahm dirlerdi bir yir varıdı, **anda** gitdi.” (TİK: 139b4-5) = Beytül mukaddes’in doğusunda Lahm denilen bir yer vardı, **oraya** gitti.

“Yolu **anda** uğradı anun meger / Muştıcılar kıldılar şaha haber.” (VG: 1685) = Meğer onun yolu **oraya** uğradı, Müjdeciler şaha haber verdiler.

4. O zaman:

“Kelisasını yıkıdum, mescid yapıdum, altını gümüşü yağmalatıdum. **Anda** dahı erem begem deyü öginmedüm.” (DK: 142a4-5) = Kilisesini yıkıp mescit yaptım, altını, gümüşü yağmalattım, **o zaman** bile erim, beyim diye övünmedim.

“Eger beni öldüreler külüm göge şavuralar / Toprağum **anda** çağıra baña seni gerek seni (RN:202v2) = Şayet beni öldürüp külümü göge savursalar da **o zaman** toprağım bana seni gerek seni diyecek.

5. Ona:

“Cemalün gönlüme cana temaşa oldı revhani / Ki sığmaz zerrece **anda** hayal-i ruh-ı insani” (MN: 12-1)=Ey sevgili, cemalin gönle ferahlık vererek gezmeye geldi, / Ki zerre kadar sığmaz **ona** insan ruhunun hayali.

3. Andan Sözcüğünün Eski Oğuz Türkçesi Metinlerinde Kazandığı Anlamlar

Taranan metinlerde andan sözcüğünün “ondan, sonra, ondan ötürü, bu nedenle, oradan” anlamlarına geldiği tespit edilmiştir. Bu anlamlardan ilk sırayı “ondan” almaktadır. Taranan metinlerde tespit edilemeyen “ona ve onunla” anlamları için örnekler Tarama Sözlüğü’nden alınmıştır. Andan sözcüğü sebep ve zaman bildirdiğinde zarf, kişi, nesne veya yer bildirdiğinde zamir görevindedir. Bu sözcüğün anlam bakımından tasnifi ve geçtiği örnek cümleler aşağıda sunulmuştur:

1. Ondan:

“Yad kızı helalüm var. **Andan** menüm iki oğlanuçum var.” (DK: 85a4) = El kızı eşim var, benim **ondan** iki çocuğum var.

“Amirün ammusı viribidi, **andan** anun gibi bir ton dahı diledi.” (FŞ: 144a13-14) = Amir’ün amcası vermişti, **ondan** onun gibi bir elbise daha istedi.

“Kankı kişi kim kadrini bilmeye **andan** yavuz kişi olmaz.” (KG: 120a11-12) = Kim ki kıymetini bilmezse **ondan** kötü kişi olmaz.

“Dün **andan** bir dem ayrılısam düşerdi canuma ateş / Bugün **andan** ırah diri yörürem zigiran-cani.” = Dün **ondan** bir dem ayrılıydım gönlüme ateş düşerdi, / Bugün ağır canlılık yüzünden **ondan** uzak yaşayıp giderim. (ME: 2-2)

“Çün çeri, pazişahu yoksul göre, ne **andan** korkar ve ne **andan** fayda umar.” (MT: 42b13) = Çünkü asker padişahu yoksul görürse ne **ondan** korkar ne **ondan** yarar bekler.

“Aşıkun **andan** ayru dahı ne mülk ü malı var” (RN:72r3) = Aşığın **ondan** başka ne malı ne mülkü var.

“Ol denizden biz karadan vuravuz / Mısır tahtını **andan** alavuz. (SFYZ: 2040) = O denizden biz karadan vuracağız, Mısır tahtını **ondan** alacağız.

“Kişi var ki yigrekdür **andan** bir it / Gerek ol kıoca olsun u ger yiğit” (SN: 200) = Kişi var ki bir it **ondan** iyidir, ister yaşlı olsun ister genç.

“Atam bildi ahvalümi nideyim / Ben **andan** ilerü eve gideyim” (SN: 2175) = Babam beni tanıdı, ne yapayım, ben **ondan** önce eve gitmeliyim.

“Hata kuldan ata sultandan olsun mürüvvet kanıdur lutf **andan** olsun.” (ŞHŞ: 5250) = Hata kuldan başışlamak sultandan olsun, yiğitlik kaynağıdır, lütuf **ondan** olsun.

“Kim Melik Reyyan buta tapardı / Yusuf **andan** zindan ehlin diledi.” (ŞHYZ: 819) = Ki Melik Reyyan puta tapıyordu, Yusuf **ondan** zindan ehlini istedi.

“Bu sureyi bir kimsene düşde tamam okuyup ya bazın okusa veya aher kimsene okur görse bir sanat sahibi ola ki anunla fahr ide ve şeyatin **andan** dur ola.” (TAB: 9a8-11) = Bir kişi düşünde bu surenin tamamını veya bir kısmını okursa veya başka birinin okuduğunu görürse bir sanat sahibi olacak ki onunla övünecek ve şeytanlar **ondan** uzak olacak.

“Çünkü Allah Teala bu halkı yaratmak diledi, sudan duhan çıkardı, duhan sudan yukarı kalkdı, **andan** gök yaradıldı.” (TİK: 10a7-8) = O zaman ki Allah Teala bu halkı yaratmak istedi, sudan duman çıkardı, duman sudan yukarıya doğru yükseldi, **ondan** (dumandan) gök yaratıldı.

“Hiç bir kimsenin dahi bunda **andan** gayrı hükmi ve tasarrufu yokdur.” (TL: 7a12) = Bunda **ondan** başka hiç kimsenin dahi hükmü ve tasarrufu yoktur.

“Bu ameli birkaç kerre mükerrer eyleyeler ve **andan** sonra arı suyuyla yuyalar.” (TM: 27b2-3) = Bu işi birkaç defa tekrarlayalar ve **ondan** sonra temiz suyla yıkayalar.

“Bir dem aram itmeyüp ta ben anı / Öldürüben akıdam **andan** kanı.” (VG: 141) = Bir an bile dinlenmeden ben onu öldürerek **ondan** kanı akıtacağım.

2. Ona:

“...Ve dahi bir kimesne bir kimesneyi lisanen azar etse ki Türkiide **andan** kakımak tabir olunur.” (TARS: 139) = Ve dahi bir kişi bir kişiyi dille azarlasa Türkiide **ona** kakımak denir.

“Bir iş için bir cemaat cemolurlar ki Türkiide **andan** imece tabir olunur.” (TARS: 140) = Bir iş için bir topluluk toplanır ki Türkiide **ona** imece denir.

3. Sonra:

“Murad ver murad al, **andan** get yigidüm.” (DK: 132b13) = Murat al murat ver, **sonra** git yigidim.

“... bir nice kafir kanın dökmeyince benüm yüregüm sovumaz, gönlüm aram itmez didi. **Andan** zırhın geydi, silahın kuşandı, yürüdü atına bindi.” (FŞ: 33a1-3) = Pek çok kafiri öldürmeyene kadar içim rahat etmez, dedi. **Sonra** zırhını giydi, silahını kuşandı, yürüdü, atına bindi.

“Kaçan bir söz söylemek istesen önden ol sözün cevabın bilgil **andan** söylegil.” (KG: 106b4-5) = Ne zaman bir söz söylemek istersen önceden o sözün nasıl karşılanacağını, sonucunu bil, **sonra** söyle.

“**Andan** ol çanağı niçe kez toprağıla ve suyuyla yuya, **andan** ol çanakdan menfaat duta.” (MT: 30a6-7) = **Sonra** o çanağı birçok kez toprakla ve suyla yıkaya, **sonra** o çanaktan yararlına.

“Gırçekisen bir nişan gösteresin / **Andan** ol maksudlarına iresin.” (SFYZ: 2942) = Doğru söylüyorsan bir delil göstermelisin, **sonra** o arzularına ulaşacaksın.

“Gerek kişi konşı bula **andan** ev / Gerek kimse yoldaş düze **andan** av” (SN: 1338) = Kişinin önce komşu **sonra** ev bulması gerekir, kişinin önce yoldaş bulması, **sonra** ava çıkması gerekir.

“Bir beş on gün dinlenüp iş idesin / Gönderem **andan** yine hoş gidesin.” (VG: 849) = Beş on gün dinlenip eğlen, **sonra** seni göndereyim, hoş gidesin.

4. Ondan ötürü, bu nedenle:

“Öldüğüm vaktın yigid idüm şimdi avaz işidicek sandum ki kıyametdür, **andan** ağardum.” (TİK: 48b7-8) = Öldüğüm zaman genç idim, şimdi ses işitince kıyamet vaktidür sandım, **bu nedenle** ağardım (saçım beyazladı).

“Bu gazap u zillet bulara **andandur** ki AllahuTealanun nimetlerine kafir oldılar. (TL: 7b17-18) = Bu gazap ve zillet bunlara **ondan ötürüdür** ki Alahu Teala'nın nimetlerini inkar ettiler.

5. Oradan:

“**Andan** geçdiler, Cavsa şehrine vardılar.” (FŞ: 53a12) = **Oradan** geçtiler, Cavsa şehrine ulaştılar.

“Evvvel Beytü’l Mukaddese vardı **andan** göge çıktı.” (KG: 24a12-13) = Önce Beytül mukaddes’e gitti, **oradan** göge çıktı.

“Hazret-i Rasul aleyhisselam **andan** geçerken ol iki şehri gördü.” (MİR: 49b4-5) Hazreti Resul aleyhisselam **oradan** geçerken o iki şehri gördü.

“Dost menziline göçegör **andan** yegrek durak nedür” (RN:78v2) = Dostun olduğu yere göçüp git **oradan** daha iyi durak var mıdır?

“Şeh **andan** yine şehre oldı revan / Odagina döndü yine nev-cüvan” (SN: 1083) = Şah **oradan** tekrar şehre gitti; genç ise tekrar çadırına döndü.

“Döndüm **andan** Sidre’ye vardum yine” (ŞHM: 496) = Döndüm **oradan** tekrar Sidre’ye vardım.

Bünyamin eydür aslum Kenandurur / Uş gelişüm hem benüm **andandurur**. (ŞHYZ: 1036) = Bünyamin aslum Kenan’dır, dedi. İşte gelişim de **oradandır**.

“Eger düşde ab-haneyeye düşüp **andan** çıkabilmedi görse habs oluna.” (TAB: 28b16-17) = Eger düşünde tuvalete düşüp **oradan** çıkamadığını görse hapsolacak (demektir).

“Ana dahı Ceyhan dirler, avam buna Cahan dirler, anun dahı aslı Rum iklimindedür, **andan** Sis’e uğrar.” (TİK: 16a17-18) = Ona Ceyhan derler, halk buna Cahan der, onun kaynağı Rum ülkesindedir, **oradan** Sis’e ulaşır.

“Bu eyyamda Mısır’a yakın denizde incü kanı bulundu ve **andan** ol kadar incü çıkardılar kim...” (TM: 9b10-11) = Bu günlerde Mısır’a yakın denizde inci madeni bulundu ve **oradan** o kadar inci çıkardılar ki...

6. Onunla:

Gügül bağladı andan ol şükufe / Kim **andan** toptoludur Yezd u Kufe. (TARS: 143) = O tomurcuk ondan ipek kozası haline geldi ki Yezd ve Kufe şehirleri **onunla** dopdoludur.

Sonuç

Eski Türkçede 3. tekil kişi/işaret zamirinin bulunma-ayrılma durumu anta/anda; ayrılma durumu antın/andın olup metinlerde anta/anda “orada” antın/andın ise “oradan, ondan” anlamlarıyla geçmektedir. Ancak bu dönemde antın / andın’ın kullanımı az olup anta / anda sözcükleri hem bulunma hem ayrılma durumları için kullanılmıştır.

Eski Oğuz Türkçesinde ise o / ol zamirinin bulunma durumu anda, ayrılma durumu andan olarak yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Anda ve andan sözcüklerinin dikkat çekici yönü Eski Türkçeden Eski Oğuz Türkçesine anlam genişlemesiyle geçmiş olmalarıdır.

Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde anda sözcüğü orada, onda, oraya, o zaman, ona; andan sözcüğü ise ondan, ona, sonra, bu nedenle, ondan ötürü, oradan ve onunla anlamlarıyla kullanılmıştır. Metin incelemelerinde bu iki sözcük genel olarak zamir sınıfında incelenmektedir. Ancak bu sözcükleri kişi, nesne veya yer bildirdiklerinde zamir, zaman ve sebep bildirdiklerinde zarf sınıfında incelemek daha uygun olacaktır.

KISALTMALAR

DK: Dede Korkut
FŞ: Fütühu’ş-Şam
KG: Kitab-ı Güzide
MİR: Miracname
MN: Mecmuatü’n-Nezair
MT: Marzubanname Tercümesi
RN: Risaletü’n-Nushiye
SN: Süheyl ü Nevbahar
ŞHM: Şeyyad Hamza-Miracname
ŞHŞ: Şeyhi’nin Hüsrev ü Şirini
TAB: Tabirname
TARS: Tarama Sözlüğü
TİK: Tarh-i İbn-i Kesir Tercümesi
TL: Tefsirü’l-Lübab
TM: Tuhfe-i Muradi
VG: Varka vü Gülşah
SFYZ: Süle Fakih-Yusuf u Züleyha
ŞHYZ: Şeyyad Hamza-Yusuf ve Zeliha

KAYNAKÇA

Akar, Ali (2018). *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
Akçataş, Ahmet (2010). Türkiye Türkçesinde Zamirlerin Anlam Yükü. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* Volume 5/4 Fall 2010, s. 1-14.

- Altun, Nesrin (1996). *Erzurumlu Daririn Fütühu's-Şam Tercümesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Argunşah, Mustafa (1999). *Tuhfe-i Muradi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Babacan, Vasfi (2013). *Yunus Emre'nin Risaletü'n-Nushiyesi ve Divanı*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Canpolat, Mustafa (1982). *Mecmuatü'n-Nezair*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cığa, Özkan (2013). *Süheyl ü Nev-Bahar*. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Coşkun, Nilay (2015). *Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kitab-ı Güzide*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Eraslan, Kemal (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, Muharrem (1992). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak / Basım / Yayım / Dağıtım.
- Feşel-Güzelışık, Gülten (1996). *Şeyyad Hamza-Miracname*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Gabain, A. Von (2000). *Eski Türkçenin Grameri*. Çeviren: Mehmet Akalın. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köktekin Kazım (1994). *Süle Fakih'in Yusuf ve Zelihası*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Köktekin Kazım (2007). *Varka vü Gülşah*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özavşar, Resul (2009). *Marzubanname Tercümesi. Metin-Çeviri-Art Zamanlı Anlam Değişmeleri-Dizin*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik, Sadettin (2016). *Dede Korkut*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sönmez Açık, Sümeyra (2009). *Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bir Tabirname*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin, Hatice (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarama Sözlüğü (1995). Cilt: I. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Taş, İbrahim (2017). *Şeyyad Hamza-Yusuf ve Zeliha*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>
- Taş, İsmail (2016). *Eski Anadolu Türkçesi Dönemi Eserlerinden Tefsirü'l-Lübab Tercümesi Üzerine Dil İncelemesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Tekin, Talat (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.
- Tülübaş, Tuba (2017). *Hüsrev ü Şirin*. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Türk, Vahit; Doğan Şaban ve Şerifoğlu Yasin (2016). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Uluscu, Gizem (2013). *Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Miraçname*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Yelten, Muhammed (1998). *Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.